

ANALYZING THE VALUES IN CLASSICAL TURKISH MUSIC WORKS FROM THE STUDENT'S POINT OF VIEW: THE EXAMPLE OF FINE ARTS HIGH SCHOOL

Emrah BAYRAM*¹
Sevda Gülşah YILDIRIM**

*Öğretmen, Kaya Karakaya Güzel Sanatlar Lisesi
**Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Abstract

The aim of the research was to examine the opinions of Fine Arts High School students regarding the values in Classical Turkish Music works. The study group of the research, in which the document review method was preferred in accordance with the nature of the qualitative research model, consists of four Classical Turkish Music works performed at class levels and 11 Fine Arts High School students from each class level who examined these works. As a result of the research, it was seen that the works analyzed included expressions of emotion rather than values. Again, statements about the effect of the works in terms of values were generally found in the affective domain. It was concluded that the works preferred in the education and training process do not reflect the values sufficiently for the students.

Keywords: Values, musical pieces, Fine Arts High School

KLASİK TÜRK MÜZİĞİ ESERLERİNDEKİ DEĞERLERİN ÖĞRENCİ GÖZÜNDEN İNCELENMESİ: GÜZEL SANATLAR LİSESİ ÖRNEĞİ

Özet

Araştırmada, Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin Klasik Türk Müziği eserlerinde yer alan değerlere ilişkin görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Nitel araştırma modeli doğasına uygun olarak doküman incelemesi yöntemi tercih edilen araştırmanın çalışma grubunu Klasik Türk Müziği eserlerinden sınıf düzeylerinde icra edilen dört eser ve bu eserleri inceleyen her bir sınıf kademesinden olmak üzere 11 Güzel Sanatlar Lisesi öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda analiz edilen eserlerde değerden ziyade duygu ifadelerine yer verildiği görülmüştür. Yine eserlerin değerler açısından etkisine yönelik öğrencilerin genelde duyuşsal alana yönelik ifadelerle rastlanmıştır. Eğitim-öğretim süreci içerisinde tercih edilen eserlerin, öğrenciler açısından değerleri yeterince yansıtmadığı sonucuna erişilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Değerler, müzik eserleri, Güzel Sanatlar Lisesi

1.Giriş

Sosyal bir varlık olan insanın yaşadığı topluma uyumunu sağlamak için yaşadığı toplumun özellikleri formal ya da informal şekilde bireye aktarılır. Toplum yapısı ise kendi içinde ahlak, kültür, değer gibi bazı kavramlar barındırır. Bunun yanında bireyin kimliğini inşa sürecinde karakter yapısı karşımıza çıkmaktadır. Bireyin karakteri de içerisinde değerleri barındırmaktadır. Hem bireysel hem de toplumsal anlamda bireyin değerlere sahip olması, sahip olduğu değerleri yansıtmaması, nihayetinde kişilik haline getirmesi önemli görülmektedir. Değerler, maneviyatla ilgilidir. Farklı disiplinlerden birçok araştırmacının yapmış olduğu tanımın ortak noktasından hareketle değerler, soyut kavramlardır ve yaşama yön veren ilke veya standartlar görevini üstlenirler (Lindeman & Verkasalo, 2005; Schwartz, 2012; Shaver & Strong, 1976'dan akt. Halstead & Taylor, 1996:14; Türk Dil Kurumu, 2024; Yıldırım, 2019). Ayrıca toplumun kültürünün devamı olarak da görülen değerler, tarih boyunca nesilden nesile aktarılmaya çalışılan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle toplumsal bakış açısıyla tanımlandığında değer, toplumsal çözülme engelleyici, toplumdaki ortak bağlı kuvvetlendirici bir yapıya sahiptir (Yıldırım, 2019). Değerler eğitimi ise toplumun devamı için elzem niteliği taşıyan değerlerin aktarım süreci olarak tanımlanabilir. Süreç sonucunda bireylerin değerleri içselleştirmeleri ve davranış haline getirmeleri beklenir. Ancak değerlerin yeni nesile nasıl aktarılacağı günümüzde hala cevabı net olmayan diğer sorulardan birisidir. Bu noktada çeşitli yaklaşımlar ve öneriler haliyle mevcuttur. Bu öneriler içerisinde müzik eserlerinin kullanımı da ilgili literatürde yer almaktadır. Esasen Ayhan'a (2015) göre müzik eserleri, doğru kullanıldığında kültürel propaganda malzemesi olarak kullanılabilir, kalıcılığıyla etkisi

¹ Sorumlu Yazar E-Posta: emrah.bayram@hotmail.com / Doi: 10.22252/ijca.1558489

oldukça hissedilen duygu aktarımında önemli bir konumdur. Onuk'a göre (2009'dan akt. Karagözoğlu, 2020: 74) bir milletin yaşam biçimi, milli değerleri, gelenekler vb. özellikleri hakkında bilgi edinmek isteniliyorsa o milletin dili ve müziğine bakılmalıdır. Esasen Güngör (2003) hakiki bir kültürde insanların tüm faaliyetleri gibi müziğin de bir bütün içinde yer aldığını ve yine insanlar için manevi ihtiyaçlara cevap verdiğini belirtir. Müziğin insan terbiyesinde önemli bir yere sahip olduğunu vurgulayan Tarcan (1945'ten akt. Akyol, 2017: 387) müziğin toplumu ümitsizliğe ya da melankoliye sevk edebildiği gibi yine toplumu canlandıran, azimle hayata bağlayan yönünden bahseder. Müziği sözcüklerle anlatılamayan duygularımızı, heyecanlarımızı bu duygu ve heyecanları sezdirecek, duyuracak tarzda düzenlenmiş, sesler aracılığı ile başka ruhlarla yansıtma sanatı olarak tanımlayan besteci Adnan Saygun'un (akt. Karagözoğlu, 2020: 57) ifadelerinden müziğin değerleri de içerisinde barındıran bir sanat olarak anlaşılması mümkündür. Bununla birlikte Uludağ'a (2023) göre değerler eğitimi ve müzik eğitimi alanını ilişkilendiren çalışmalar çok azdır ve bu alana yönelik çalışmalara ihtiyaç vardır. Roederer (1984) müziğin duygusal durumlar hakkında bilgi aktarma aracı olarak değeri ve insan kitlelerini bir araya getirmedeki etkisinin incelenmeye değer bir konu olduğunu vurgulamaktadır.

Araştırmancının ilgili literatür incelemesinde ulusal tez merkezinde "müzik+eser+değer" şeklinde tarama yapılmış ve toplam 14 teze ulaşılmıştır. Söz konusu tezlerden ise dört tanesinin mevcut çalışmayla ilgili olduğu görülmüştür. Diğer yandan "eser+değerler" şeklinde bir tarama yapıldığında yüzden fazla teze karşılaşılmaktadır (<https://tez.yok.gov.tr>, 2024). Kurtdeğede Fidan ve Öner (2018) tarafından yapılan çalışmada da lisansüstü yapılan çalışmaların çoğunun edebi eserlerde değerlerin incelenmesi şeklinde yapıldığı belirtilmiştir. Araştırmancının hedef grubuna yönelik olarak da yine ulusal tez merkezinde güzel sanatlar lisesi+değer+değerler şeklinde tarama yapılmış ve toplam 16 teze ulaşılmıştır. Söz konusu tezlerden ise mevcut çalışmaya yakın bir ilgide olan 1 tez araştırma literatürüne dahil edilmiştir. Aynı tarama, farklı araştırma arama adreslerinde de gerçekleştirilmiş ve en ilgili olanlar araştırma kapsamına alınmıştır. Söz konusu sonuçlar, müzik eserlerinin değerler açısından irdelendiği veya Güzel Sanatlar Lisesi örneğinde yapılan değer içerikli çalışmaların sınırlı olduğu yönünde kanaati güçlendirmiştir.

II. Meşrutiyet dönemi eğitimcilerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerini inceleyen Akyol (2017), yaptığı çalışmada eğitimcilerin değer eğitiminde müziğin ve şarkının kullanabileceğine yönelik görüşlerini ortaya koymuştur. Müzik eserlerinin subliminal veya gizil biçimde değerleri aktarma becerisi, görüldüğü gibi yeni bir olgu değildir. Karagözoğlu (2020) yaptığı çalışmada, 4. sınıf öğrencilerinin en sevdiği şarkıları belirleyerek bu şarkıları öğretim programlarında yer alan kök değerler açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda yalnızca dört şarkının kök değerlerden adalet, dostluk, sevgi ve yardımlaşma değerleri ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Kalan 15 şarkının ise herhangi bir değerle ilişkili olmadığı belirtilmiştir. Araştırmacı tarafından incelenen eserlerin ise genelde pop müzik türünde eserler olduğu görülmüştür.

Her sınıf düzeyinde ders programları arasında müzik dersi de yer almaktadır. Müzik derslerinde kullanılan kitaplarda yer alan şarkıların duyuşsal anlamda çocukları olumlu etkilemesi beklenir. Yükrük ve Akarsu (2015) yapmış oldukları çalışmada ilkokul (1-4) müzik ders kitaplarında yer alan şarkıları, yansıttıkları değerler açısından incelemişlerdir. Araştırma neticesinde ders kitaplarındaki şarkılarda en çok sevgi ve vatanseverlik değerine vurgu yapıldığını ortaya çıkarmışlardır. Araştırmacılar 86 şarkı sözünü inceledikleri çalışma neticesinde milli eğitim sistemi içerisindeki birçok değer istenilen düzeyde yansımada olmadığını vurgulamışlardır. Yine Yükrük ve Akarsu (2017) tarafından yapılan başka çalışmada ortaokul müzik ders kitaplarında yer alan şarkılar, değerler açısından irdelenmiştir. 101 şarkının incelendiği bu çalışmada da kazanılması beklenen değerlerin yetersiz yansıtıldığı vurgulanmıştır. Ortaokul kademesindeki müzik ders kitaplarında yer alan eserleri Unesco tarafından kabul edilen değerler çerçevesinde inceleyen başka bir çalışmada (Gül-Gişi, 2019) 162 eser incelenmiştir. Araştırma sonucunda Unesco'nun kabul ettiği 12 değerden (barış, sevgi/aşk, saygı, sorumluluk, hoşgörü, dürüstlük, tevazu, mutluluk, iş birliği, sadelik, özgürlük, birlik) en çok aşk/sevgi, birlik, saygı değerlerine yer verildiği; iş birliği, sorumluluk, özgürlük, mutluluk, barış, dürüstlük, sadelik ve tevazu değerlerine daha az düzeyde yer verildiği; hoşgörü değerine ise hiç yer verilmediği belirlenmiştir. Benzer şekilde ortaokul düzeyinde müzik ders kitaplarında yer alan Atatürk temalı şarkıları değerler eğitimi açısından inceleyen Ergüven (2017), en sıklıkla saygı olmak üzere vatanseverlik, sorumluluk, sevgi, liderlik, cesaret, özgürlük ve estetik değerlerinin şarkılarda vurgulandığını belirtmiştir.

TRT repertuarında bulunan deyiş ve semahları değerler eğitimi açısından inceleyen bir çalışmada (Kova, 2014), neredeyse tüm eserlerin iyi insan olmanın vasıflarını vurguladığı, toplumsal uyarı mesajları verdiği; sevgi, vefa, dostluk, dürüstlük ve tevazu gibi değerlerin müzik eşliğinde topluma sunulduğu tespit edilmiştir. Karataş (2024) ise bir müzik eğitim kurumu olan Darü'l Elhan Halk Müziği Külliyyatı'nda yer alan ezgileri, kök değerler açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda sevgi, vatanseverlik, dostluk, adalet, dürüstlük ve özdenetim değerlerinin ezgilerde yer aldığı; sabır, saygı, sorumluluk ve yardımseverlik değerlerine ise rastlanmadığı ortaya çıkarılmıştır.

Bunlar dışında doğrudan bir sanatçının seçilip eserlerinin değerler açısından irdelendiği çalışmalarda mevcuttur. Neşet Ertaş'ın türkülerini ele alan çalışmalarda (Arıcı & Er, 2017; Cerrahoğlu, 2013; Dilek, 2019; Kaya & Canbulat, 2018; Şahin, 2022; Sucu, 2013; Turhan & Kova, 2012; Yılar & Yılar, 2013) genellikle sevgi, saygı, adalet, dürüstlük gibi değerlere rastlandığı ortaya çıkarılmıştır. Barış Manço'yu ele alan çalışmalar da dikkat çekici sayıdadır (Coşkun Keskin & Akyıldız, 2021; Erdoğan, 2015; Uludağ, 2023; Turanalp, 2019). Çalışmaların ortak sonucu olarak Barış Manço'nun erdemli, ahlaklı olmaya yönlendirici eserler ortaya koyduğu ve yine bu eserlerde vatanseverlik, sevgi gibi birçok değer vurgulandığı söylenebilir. Yine Aşık Veysel'i ele alan çalışmada (Irmak & Yüce, 2024) ozanın şiirlerinde sevgi, saygı, barış, hoşgörü, eşitlik, adalet, birlik ve beraberlik konularını yansıttığını; insanların ahlaklı, hoşgörülü, vatanına ve milletine bağlı bireylerin yetişmesi için çaba gösteren bir ozan olduğu belirtilmiştir.

Değerler eğitiminin esas amacı, yeni nesillere değerlerin sistematik bir biçimde aktarılması, böylelikle değerlerin toplum hayatında oynadığı rolün sürekliliğinin sağlanmasıdır. Çocukluk döneminde değerlerin kazandırılması, birçok araştırmacı tarafından ve özellikle ahlak ile ilgilenen düşünürler tarafından öne çıkarılan bir durumdur (Farris, 2015; Halstead & Taylor, 2000; McSweeney, 2002). Bununla birlikte ergenlik dönemindeki gençlerin üzerinde değerlere yönelik birçok araştırma yapılması (Çiftçi, 2001; Dilmaç, 2007; Gök, 2017; Gültekin, 2007; Hasegawa, 2016; Kayır, 2011; Yağcı, 2006), özellikle bilimsel literatürde sıklıkla kimlik sorgulaması veya kimlik arayışı döneminde oldukları geçen bu dönem çocuklarının toplumsal değerleri içselleştirmesi önemli görülmektedir.

Yaş ve gelişim özellikleri açısından ergen dönemindeki çocuklar, lise öğrenimi gören gençlerdir. Bu sebeple araştırmada öncelikle lise grubu hedeflenmiştir. Söz konusu lise öğrenimi gören gençlerin farklı lise türlerinde farklı müfredat ağırlıklarıyla eğitim gördüğü bilinmektedir. Lise dönemindeki gençlerin aldıkları eğitim içeriklerinin, onların kimlik arayışını etkileyeceği varsayılmaktadır. Gardikiotis ve Baltzis (2010) tarafından yapılan bir araştırmada kişinin değerleri, müzik tercihleri ve müzikal kimlikleri arasında değerlerin müzik tercihlerini yapılandırma yordayıcı rolünü bulmuşlardır. Diğer bir ifadeyle müzikal kimlik ile değerler arasında önemli bir ilişki vardır. Buradan hareketle, Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin ders içeriklerinde kullanılan eserlerde yer alan değerlere ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi önemli görülmektedir. Araştırmada, kimlik arayışında subliminal, örtük veya gizil öğrenmenin değerlere etkisinin de önemi göz önüne alındığında, ders işleyişinde tercih edilen eserlerde lise öğrenimi gören gençlere hangi değerlerin yansıdığı ve onları nasıl etkilediği ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Buradan hareketle, mevcut araştırmanın amacı, Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin Klasik Türk Müziği eserlerinde yer alan değerlere ilişkin görüşlerini incelemektir. Araştırmanın ana problemini, "Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin Klasik Türk Müziği eserlerindeki değerlere ilişkin görüşleri nedir?" sorusu oluşturmaktadır. Ana problem kapsamında araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerine göre;

1. Klasik Türk Müziği eserlerde öne çıkan değerler nelerdir?
2. Klasik Türk Müziği eserlerinde yer alan değerler, genç bireyleri nasıl etkilemektedir?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli ve Deseni

Araştırma, nitel araştırma modeline dayalı olarak doküman analizi yönteminde tasarlanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Çalışmada Klasik Türk Müziği eserleri doküman olarak ele alınmış ve çalışma grubunu oluşturan Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri tarafından araştırma soruları kapsamında analizleri gerçekleştirilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu iki kısımdan oluşmaktadır. Araştırmada incelenen eserler ve eserleri değerler eğitimi açısından analiz eden öğrenciler, araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadırlar.

2.2.1. Seçilen eserler

Mevcut araştırmada dört Klasik Türk Müziği eseri incelenmiştir. Eserler, 2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılında Güzel Sanatlar Lisesi'nde derslerde icra edilen eserlerdir. Eserlere ilişkin temel bilgiler tablo 1.de sunulmaktadır.

Tablo 1. İncelenen Klasik Türk Müziği Eserlerine İlişkin Bilgiler

Eserin Adı	Beste ve Güfte	Makamı/Usulü	İcra edildiği sınıf düzeyi
Gölgesinde Mevsimler Boyu Oturduğumuz	Yusuf Nalkesen	Semai	12
Buruk Acı	Teoman Alpay	Semai	11
Baharın Zamanı Geldi a Canım	Dede Efendi	Aksak	10
Yine Bir Gölün Aldı Bu Gönümü	Hamamizade Dede Efendi	İsmail Semai	9

2.2.2. Katılımcı grup

Devlete bağlı bir Güzel Sanatlar Lisesi'nde 2023-2024 Eğitim- Öğretim Yılında farklı kademelerde öğrenim gören üçü 10. sınıfta, üçü 11. sınıfta, üçü 12 sınıfta ve biri 9. sınıfta olmak üzere toplam 11 öğrencidir. Katılımcı grubun oluşturulmasında uygun örnekleme yöntemi tercih edilmiş, gönüllülük esasına göre eseri incelemeyi kabul eden öğrenciler çalışma grubuna dahil edilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanma aşamasından önce, Güzel Sanatlar Lisesi'nde her bir sınıf kademesinde öğrencilerin icra etmesi beklenen eserler belirlenmiştir. Belirlenen eserlere ilişkin bilgiler, önceki başlık altında sunulmuştur (bkz. Tablo 1). Her bir sınıf kademesinde bu eserleri değerler açısından inceleyecek gönüllü öğrenciler belirlenmiştir. Belirlenen öğrencilere eserler araştırmacılarından biri tarafından dağıtılmış ve araştırmacılar tarafından hazırlanan açık uçlu soru formuna göre analiz etmeleri beklenmiştir. Açık uçlu soru formu, ilgili literatür taraması sonrasında betimsel analizin temalarına yönelik olarak oluşturulmuştur. Verilerin analizinde ise betimsel analiz tekniği tercih edilmiştir. Esasen betimsel analizde veriler, mevcut çerçevelere göre analiz edilir. Betimsel analizde, öncelikle açık kodlama yapılır. Örüntüler, temalar ve kategoriler oluşturulduktan sonra doğrulama aşaması başlar (Patton, 2014). Çözümlenen verilerin analiz sürecine bakıldığında, öğrencilerden elde edilen açık uçlu formlar bir bütün halinde okunmuş ve değerle ilişkili olduğu düşünülen paragraflar belirlenmiştir. Belirlenen paragraflar, araştırmacılar tarafından ayrı ayrı analize tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda araştırma problemlerini içeren ifadeler, tablo haline getirilmiştir. Doğrudan alıntılarda ise rumuz kullanılmış, öğrenciler sınıf düzeylerine ve form sırasına göre Ö9-1, Ö9-2, Ö10-2... şeklinde kodlanmıştır.

2.4. Etik Kurul İzin Bilgisi

Yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik değerlendirmeyi yapan kurulun adı: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu

Etik inceleme karar tarihi: 08.03.2024

Etik değerlendirme belgesi yayın numarası: 2024-5 Sayılı Toplantıda Alınan 4 No.lu Karar

3. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın problem durumu çerçevesinde elde edilen bulgular sunulmaktadır.

3.1. Güzel Sanatlar Lisesi Öğrencilerine Göre Klasik Türk Müziği Eserlerde Öne Çıkan Değerler Nelerdir? Sorusuna İlişkin Bulgular

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin eserlere ilişkin ifadeleri genel olarak değerlendirildiğinde, kısa cümleler kurdukları ve ayrıntıya girmeden analiz yaptıkları görülmüştür. Ayrıca her ne kadar veri toplama aracında değerlere yönelik sorular yer alsada öğrencilerin genellikle duygu ifadelerine yer verdikleri ortaya çıkmıştır. Bu sebeple öğrencilerin analizi, kavramsal analiz başlığı altında ele alınmış, kullanım sıklıklarına göre $f > 1$ koşulunu karşılayan ifadeler bulgularda yer verilmiştir. Öğrencilerin sınıf düzeyi ve eserler bütüncül olarak kodlanmış ve ortaya çıkan veriler, tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Eserlerin Kavramsal Analizine İlişkin Bulgular

Tema	Kategori	Kod
Olumlu Yansıtma	Değer	Sevgi
		Saygı
	Duygu	Yüce Gönüllülük
		Vefa
		Estetik
		Aşk
		Özlem
		Ümit
		Merhamet
		Mutluluk
		Sevinç
		Huzur
		Şaşkınlık
Davranış	Nezaketli olma	
Olumsuz Yansıtma	Duygu	Hüzün
		Hüsrân
		Pişmanlık

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin değer sayılabilecek kavramlardan ($f=5$) ziyade duygu ifadelerine ($f=8$) yer verdiği görülmüştür. Davranış içerikli kavramlardan ise yalnızca 'nezaketli olma' ifadesine rastlanılmıştır. Eserlerin daha ziyade olumlu değer, duygu ve davranışlar içerdiği de görülmektedir. İfade edilme sıklıklarına göre olumlu yansıtma teması altında ilk sıralarda değer olarak sevgi ve saygı; duygu olarak ise aşk ve özlem kavramları dikkat çekmektedir. Olumsuz yansıtma teması altında ise sadece duygu ifadelerine rastlanmış, bunlarda da sıklıklarına göre ilk sırada hüznün yansıdığı görülmüştür. Eserler genel anlamda değerlendirildiğinde, değeri yansıtmaktan ziyade duyguları ön plana alan bir yapıda oldukları söylenebilir. Esasen sevgi gibi değer kavramları aynı zamanda duygu ifadesi de sayılabilmektedir. Öğrencilerin cevaplarına yönelik doğrudan alıntı örnekleri ise şöyledir:

Ö10-1 "...Çünkü eser sevgi ve baharla gelen ümidi yansıtmaktadır."

Ö12-1 "Aşka kıymet veren bir kişinin söyleyebileceği bir şarkıdır."

Ö11-1 "Aşk, hüsrân, sevinç...Bunlar duygularımızı yansıtmaktadır. Bunu dinleyenler bence aşka saygı duyuyorlardı."

Ö9-2 "Eserlerde öne çıkan daha çok gördüğümüz kavramlar aşk, özlem gibi konulardır, bunun üzerine hüznünü veya sevgi dolu eserler karşımıza çıkabiliyor."

Öğrencilerden yapılan alıntılardan da görülebildiği gibi, öğrencilere göre eserler değerlerden ziyade duyguları ifade eden görünüme sahiptirler.

3. 2. Güzel Sanatlar Lisesi Öğrencilerine Göre Klasik Türk Müziği Eserlerinde Yer Alan Değerler, Genç Bireyleri Nasıl Etkilemektedir? Sorusuna İlişkin Bulgular

Öğrencilerden elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, kavramsal analizden daha çok bahsettikleri söylenebilir. Diğer bir ifadeyle, değerlerin genç bireyleri nasıl etkilediğine yönelik cevaplar sınırlı bulunmuştur. Hatta değerlerin etkilerinden ziyade öğrencilerin eserlerin kendilerini nasıl etkilediğine yönelik cevaplar verdiği ortaya çıkmıştır. Bu sebeple bulgular, eserlerin etkileri üzerinden analiz edilmiş ve elde edilen bulgular yine $f>1$ koşulu sağlayanlar olmak üzere tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Eserlerin Genç Bireyler Üzerine Etkilerine İlişkin Bulgular

Tema	Kategori	Kod
Olumlu Etki	Duyuşsal	Umudu yaşıyor
		Duyguları yansıtmaya yardımcı oluyor
		Kıymet vermenin güzelliğini yansıtıyor
		Empati kurduruyor
		Beklenti oluşturuyor
		Geçmişini anımsatıyor
		Sosyal yapı hakkında bilgi veriyor

Tablo incelendiğinde, Klasik Türk Müziği eserlerinde yer alan değerlerin öğrencileri duyuşsal ve bilişsel alan üzerinden olumlu etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrenciler, eserlerin değerler açısından özellikle duyuşsal alanda etkili olduğunu vurgulamışlardır. Bilişsel anlamda ise genellikle dönemi yansıması ve eserlerin geçmiş zamanda yazılmış olmasından kaynaklı olarak geçmişi hatırlatması üzerinde durulmuştur. Her ne kadar değerler açısından incelenmesi istense de elde edilen bulgulardan yola çıkılarak eserlerin öğrenciler üzerinde duygulara yönelik anlamının ve etkisinin kuvvetli olduğu söylenebilir.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Mevcut araştırma, Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin Klasik Türk Müziği eserlerinde yer alan değerlere ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar neticesinde öğrencilere göre eserler, olumlu ve olumsuz şekilde değerleri yansıtmaktadır. Bununla birlikte daha ziyade olumlu yansımalarla yönelik ifadeler daha çoğunluktadır. Olumlu yansıtma teması altında üç kategori yer almaktadır. Değer, duygu ve davranış şeklinde ortaya çıkan kategorilerde diğerlerine nazaran en çok duygu içeren ifadelerin belirlendiği görülmüştür. Buradan öğrencilerin analizinin değerlerden ziyade duygu ifadelerine yönelik olduğu sonucu çıkarılabilir. Bunun sebebi ise değer gibi tanımlanması zor bir kavrama yönelik bilginin zayıflığı ya da eserlerin duygular üzerindeki etkisinin değer aktarımı rolünden daha baskın olması olabilir. Müzik eğitimi içerisinde icra edilen müzik eserlerinin veya ders materyallerinin değerleri yeterince yansıtmadığını ortaya koyan çalışmalar (Karagözoğlu, 2020; Yükrük & Akarsu, 2015) ikinci olarak sunulan sebebin ihtimalini arttırmaktadır. Araştırmada değer kategorisi altında ise sevgi, saygı, yüce gönüllülük, vefa ve estetik değerleri ifadelerine yer verilmiştir. Benzer şekilde müzik eserlerinin veya müzik dersi materyallerinin incelendiği bütün çalışmalarda (Arıcı & Er, 2017; Cerrahoğlu, 2013; Coşkun Keskin & Akyıldız, 2021; Dilek, 2019; Erdoğan, 2015; Gül-Gişi, 2019; Irmak & Yüce, 2024; Karataş, 2024; Karagözoğlu, 2020; Kaya & Canbulat, 2018; Kova, 2014; Şahin, 2022; Sucu, 2013; Uludağ, 2023; Turanalp, 2019; Turhan & Kova, 2012; Yılar & Yılar, 2013; Yükrük & Akarsu, 2015) sevgi ve saygı değerine rastlanmıştır. Ancak vefa değerine bir araştırmada (Kova, 2014), yine estetik değerine bir araştırmada (Ergüven, 2017) rastlanmıştır. Sonuç olarak eserlerin sevgiyi ve saygıyı yansıttığı ama yine de diğer değerleri yansıtmakta zayıf kaldıkları söylenebilir. Çalışma grubunda yer alan öğrenciler, eserlerde olumsuz duygularında varlığından söz etmişlerdir. Ancak literatürde bu sonuca yönelik bir bulguya rastlanmamıştır. Bu durumda muhtemelen yapılan çalışmaların olumlu değere odaklı olmasından kaynaklı olabilir. Esasen yapılan araştırmaların neredeyse tamamında eserleri veya materyalleri analiz eden araştırmacıların kendisidir. Ancak mevcut araştırma, öğrenci gözünden eserlerin değerlendirilmesi üzerine kurgulanmıştır. Bu sebeple araştırma sonuçlarında olumsuz duygu ifadelerine rastlanması doğal karşılanabilir. Bununla birlikte Tarcan (1945'ten akt. Akyol, 2017: 387) müziğin toplumu melankoliye sevk eden etkisinden bahsetmektedir.

Araştırmada elde edilen diğer bir sonuç, eserlerin gençleri nasıl etkilediğine yöneliktir. Öğrenciler, eserlerin kendilerini olumlu etkilediğini, bu etkilerin ise genelde duyuşsal ve bilişsel alan odaklı olduğunu belirtmişlerdir. Lise öğrencileri, eserlerin umutlarını yaşattığı, duyguları yansıtmada yardımcı olduğu, empati kurduğu gibi yine duygulara yönelik etkilerden bahsetmişlerdir. Özellikle başkalarını anlayabilme boyutunda etkisi göz önüne alındığında, eserlerin söz konusu etkileri olumlu karşılanabilir. Roederer (1984), müziğin insan kitlelerini bir araya getirmedeki etkisinden söz etmektedir. Öğrenciler bilişsel olarak ise eserlerin geçmişi anımsattığını ve sosyal yapı hakkında bilgi verdiklerini söylemişlerdir. Onuk'a göre (2009'dan akt. Karagözoğlu, 2020: 74) bir milletin yaşam biçimi, milli değerleri, gelenekler vb. özellikleri hakkında bilgi edinmek isteniliyorsa o milletin dili ve müziğine bakılmalıdır. Öğrencilerin ifadesi dikkate alındığında, Klasik Müzik Eserlerinin öğrencilere yaşandığı dönem hakkında bilgi veriyor olması, Onuk'un tespitini doğrulamaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, müzik eserlerinin eğitim-öğretim yaşamı içerisindeki önemi yadsınamaz. Özellikle gençliğin dinlediği, tercih ettiği müzik türü üzerinde kişisel değerlerin rolü de dikkate alındığında (Gardikiotis & Baltzis, 2010), söz konusu süreçte kullanılan eser veya müzik dersi materyallerinin içeriğinin titizlikle irdelenmesi ve seçilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında değerler eğitiminde bir materyal olarak tercih edilmesi söz konusu olduğunda, eserlerin daha fazla değer yansıması istenilen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle kimlik arayışı dönemindeki öğrencilerin ve müfredatında müziğin temel alındığı Güzel Sanatlar Lisesi örnekleme gibi okullarda değerlerin daha ön planda tutulması gerektiği söylenebilir. Araştırmada sınırlı analiz verisine ulaşılmıştır. Bu konuda çalışacak araştırmacılara açık uçlu form yerine yüz yüze görüşmeye dayalı daha derinlemesine analizler yapılması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Akyol, Y. (2017). II. Meşrutiyet dönemi eğitimcilerinin değerler eğitiminde edebi ürünlerin ve müziğin kullanımına ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 376-393.
- Arıcı, A.F. & Er, Z. (2017). Değerler eğitimi aracı olarak türküler: Bir içerik analizi. İçinde T. Şimşek & B.V. Yıldız (Ed.), *IV. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri Kitabı* (19-27). İstanbul: Step Matbaacılık.
- Ayhan, A. (2015). Müzik imgelerinin kültür aktarımında kullanılabilirliği: Kültürel yansımalar. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 1(1), 79-83.
- Cerrahoğlu, M. (2013). 20. Yüzyıl âşıklık geleneğinin önemli temsilcilerinden Neşet Ertaş ve türkülerinde işlediği konular. İçinde S. Bekki (Ed.) *Uluslararası Bozkırın Tezenesi Neşet Ertaş Sempozyumu Bildirileri Kitabı* (ss. 179-195). Ankara: Yalçın Matbaacılık.
- Coşkun Keskin, S. & Akyıldız, M. (2021). Barış Manço şarkılarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(42), 153-186. <https://doi.org/10.34234/ded.936570>.
- Çiftçi, N. (2001). *Almanya ve Türkiye'deki Türk lise öğrencilerinin ahlaki yargı yeteneklerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dilek, O. (2019). *Neşet Ertaş türkülerindeki Sosyal Bilgiler dersi değerleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Dilmaç, B. (2007). *Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Erdoğan, G. (2015). Barış Manço örneğinden hareketle müziğin ahlak eğitimindeki önemi ve işlevi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 117-124.
- Ergüven, Ş. (2017). İlköğretim müzik ders kitaplarında yer alan Atatürk temalı şarkıların değerler bakımından incelenmesi. *Online Journal Of Music Sciences*, 2(3), 228-246.
- Farris, P. J. (2015). *Elementary and middle school social studies (7th ed.)*. USA: Waveland Press.
- Gardikiotis, A. & Baltzis, A. (2010). Rock music for myself and justice to the World!: Musical identity, values, and music preferences. *Psychology of Music*, 40(2), 143-163.
- Gök, O. (2017). *Spor lisesi ve güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin bireysel değerlerinin tespiti*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Gül-Gişi, C. (2019). *Müzik ders kitaplarında yer alan eserlerin Unesco tarafından kabul edilen değerler çerçevesinde incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Gültekin, F. (2007). *Tarih I dersinde işe koşulabilecek değer öğretiminin yeni yaklaşımlarının öğrencilerin "hoşgörü" değeri anlayışlarının gelişimine etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güngör, E. (2003). *Kültür değişmesi ve milliyetçilik (e-metin)*. HİSAR Kültür Gönüllüleri E-Metin Projesi.
- Halstead, M., & Taylor, M. J. (1996). *Values in education and education in values*. London: The Falmer Press.
- Halstead, J. M. & Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Hasegawa, M. (2016). Development of moral emotions and decision-making from childhood to young adulthood. *Journal of Moral Education*, 45(4), 387-399.
- Irmak, Y. & Yüce, L. (2024). Âşık Veysel'in Şiirlerinde Millî ve Evrensel Konular *Külliyeye*, 5(1), 152-168. DOI: 10.48139/aybukulliyeye.1416639
- Karagözoğlu, N. (2020). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin dinlediği şarkıların sözlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomik Araştırmaları Dergisi*, 7(8), 56-78.
- Karataş, B. (2024). *Darü'l Elhan Halk Müziği Külliyyatı'nın değerler eğitimi açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Kaya, G. & Canbulat, T. (2018). Hayat Bilgisi dersi değerlerinin öğretiminde halk ozanlarının önemi: Neşet Ertaş örneği. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(14),147-159.
- Kayır, G. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinin değer algılarının incelenmesi: Eskişehir ili örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kova, Ö. (2014). *TRT repertuarında bulunan deyiş ve semahların müzikal analizi ve değerler eğitimi açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Kurtdede Fidan, N. & Öner, Ö. (2018). Değerler eğitime yönelik yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 4(1), 1-17.
- Lindeman, M. & Verkasalo, M. (2005). Measuring values with the short Schwartz's value survey. *Journal of Personality Assessment*, 85(2), 170-178.
- McSweeney, B. (2002). Hofstede's model of national cultural differences and their consequences: A triumph of faith- a failure of analysis. *Human Relations*, 55(1), 89-118.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. Ed. M. Bütün & S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Roederer, J. G. (1984). The search for a survival value of music. *Music Perception*, 1(3), 350-356.
- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1). <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1116>.
- Sucu, A. Ö. (2013). Neşet Ertaş'ın şiirlerinde tasavvufî manada insan-ı kâmil modeli ve geleneksel değerler. İçinde S. Bekki (Ed.). *Uluslararası Bozkırın Tezenesi Neşet Ertaş Sempozyumu Bildirileri Kitabı II* (ss.831-841). Ankara: Yalçın Matbaacılık.
- Şahin, A. (2022). Neşet Ertaş türkülerinin Türkçe dersi kök değerleri bağlamında incelenmesi. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 1-15.
- Turanalp, M. F. (2019). Şarkılarla dini ve ahlaki değer aktarımı: Barış Manço örneği. *Bilimname*, XXXVII(1), 685-724.
- Turhan, M. & Kova, Ö. (2012). Değerler eğitimi açısından Türk halk müziği ve halk ozanları: Neşet Ertaş, Âşık Mahsuni Şerif, Âşık Veysel ve Özay Gönülüm bağlamında bir inceleme. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 3(6),117-128.
- Türk Dil Kurumu –TDK- (2024). “değer”. <http://tdk.gov.tr>'den alınmıştır.
- Uludağ, A. K. (2023). A content analysis study on values education within the framework of Turkish music and Barış Manço works. *Turcology Research*, 77, 268-276.
- Yağcı, H. (2006). *Ortaöğretim öğrencilerinin değer yönelimleri üzerine karşılatırmalı bir araştırma (Zeytinburnu örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılar, Ö. & Yılar, R. (2013). Neşet Ertaş'ın şiirlerinde eğitim unsurları. İçinde S. Bekki (Ed.) *Uluslararası Bozkırın Tezenesi Neşet Ertaş Sempozyumu Bildirileri Kitabı II* (ss.987-996). Ankara: Yalçın Matbaacılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Baskı), Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, S. G. (2019). *Değerler eğitime yönelik bir model önerisi: değer içselleştirme*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Yükrük, S. & Akarsu, S. (2015). İlkokul (1-4) müzik ders kitaplarında yer alan şarkıların değerler bakımından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(4), 1684-1707.
- Yükrük, S. & Akarsu, S. (2017). Ortaokul (5-8) müzik ders kitaplarında yer alan şarkıların değerler bakımından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(3), 1171-1186.